

چیستی جنسی شدن فضای اجتماعی و نمادهای آن

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۱/۲۵

تاریخ تأیید: ۱۴۰۲/۰۳/۱۰

مهدی نظری*

چکیده

کنشگران می‌توانند هنجار شرعی را در مقوله حجاب و پوشش رعایت کنند، ولیکن باز با رفتار و گفتار خود یا دیگر نمادهای مختلفی که می‌تواند موجب جنسی شدن فضای اجتماعی شود؛ در فضای اجتماعی کنشی انجام دهند که موجب جنسی شدن فضای اجتماعی باشد. در مقابل نیز، کنشگری می‌تواند هنجار پوششی و حجاب شرعی را رعایت نکند، ولی باین حال، کنشی که موجب جنسی شدن فضای اجتماعی می‌شود را نیز، انجام ندهد. آنچه در این بین مسئله اجتماعی تلقی می‌شود و با خود آسیب‌هایی را در پی دارد، فارغ از رعایت هنجار شرعی اسلام در بحث پوشش؛ کنشی جنسی است که در فضای اجتماعی صورت می‌گیرد.

فضای اجتماعی، بستر و محیطی است که کنشگران در آن، کنشی فردی یا جمعی انجام می‌دهند و غالباً این کنش، اجتماعی بوده و به صورت تعامل اجتماعی نمود دارد. کنش افراد، اگر موجب برانگیختگی جنسی در کنشگران شود و لو به مرحله اوج لذت جنسی هم نرسد؛ کاملاً رفتاری جنسی محسوب خواهد شد. پدیده جنسی شدن فضای اجتماعی، بستری مناسب برای ایجاد مرحله اول (پیدایی میل و اشتهای جنسی) واکنش جنسی است.

جنسی شدن فضای اجتماعی، در چهار بخش کلی می‌تواند نمود داشته باشد. گفتار و رفتار کنشگران، با نگاهی عاملیت محور و رسانه با نگاهی ساختاری، بستر این مسئله، اجتماعی است. فضای مجازی، مطبوعات، عکس و فیلم و سینما، چهار بستر جنسی شدن فضای اجتماعی در ساختار رسانه است. در این بین، اعتباراتی نیز بین افراد وجود دارد که نشانگان این مسئله به شمار می‌رود.

واژه‌های کلیدی: رفتار جنسی، فضای اجتماعی، جنسی شدن فضای اجتماعی، نمادهای جنسی شدن.

۱. مقدمه

تعاون بر اموری که موجب حصول سعادت آدمی است غایت اجتماع در مدینه فاضله است و ارزش‌های اجتماعی آن یگانه عامل وحدت‌بخش در جهت حفظ زندگی اجتماعی معطوف به غایت، سعادت حقیقی است. در هر جامعه‌ای کجروی‌ها و ناهنجاری‌هایی در مقابل ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی آن پدید می‌آید که از آن به آسیب‌های اجتماعی یاد می‌شود و جامعه‌شناسان به تبیین این امر مهم و چگونگی پیشگیری و مقابله با آسیب‌های پیشروی ارزش‌های اجتماعی پرداخته‌اند و سعی داشته‌اند با استفاده از نظریات مختلف، روش مقابله و پیشگیری را در جهت تحقق افراد و جامعه‌ای بهنجار ارائه دهند. در مقوله تأمین نیازهای جنسی، رفتار ناسازگار و غیر منطبق با انتظارات جامعه و غیر منطبق با ارزش‌ها، الگو و هنجارهای موجود جامعه را کجروی جنسی می‌گویند. هنجارهای جامعه ایرانی محصول فرهنگ ایرانی اسلامی است و با توجه به حضور چند قرنی دین اسلام در این سرزمین، هنجارهای مشخصی در زندگی فردی و اجتماعی انسان‌ها تبیین شده است. در جامعه ما هم تحت تأثیر فرهنگ اسلامی هنجارهای معینی برای تأمین نیازهای جنسی انسان مشخص شده است که تخطی از آن کجروی و در سطح جامعه مسئله و آسیب اجتماعی به حساب می‌آید. انسان موجودی بالطبع اجتماعی است و پدیده و مسئله اجتماعی بر زندگی اجتماعی‌اش تأثیرگذار است. از جمله مسائل اجتماعی در حوزه جنسیت، در برخی فضاهایی اجتماعی جامعه ایران، پدیده‌ی "جنسی شدن فضای جامعه" است. جنسی شدن فضای مجازی، ناظر به رویکردی است که با به‌کارگیری روش‌ها و اقداماتی در صدد اشاعه و ترویج رفتارها، نمادها و جاذبه‌های جنسیتی خارج از چارچوب مطلوب جامعه اسلامی است و تلاش می‌کند توجه و رغبت افراد را به این جاذبه‌های جنسیتی جلب نماید. جنسی شدن فضای جامعه عملی ناهنجار و آسیبی اجتماعی تلقی می‌شود که در کنار

هنجارسازی غلط و تغییر ارزش‌های اجتماعی، نهاد بنیادی خانواده را مورد هدف و آسیب قرار می‌دهد؛ حال آنکه در جامعه اسلامی تأمین نیازهای جنسی و عاطفی از این قبیل، در نهاد خانواده تعریف شده است. در فضای جامعه رویکردها و اقداماتی را می‌توان مشاهده کرد که به دنبال اشاعه و ترویج جنسی‌شدن جامعه خارج از چارچوب‌ها و ارزش‌های اسلامی است و ترغیب افراد را نسبت به جاذبه‌های جنسیتی در دستور کار دارد.

رعایت پوشش و حجاب شرعی یک هنجاری است که رابطه آن با "جنسی‌شدن فضای اجتماعی" عموم و خصوص من وجه است. بدین صورت که چه بسا کنشگری، هنجار شرعی را در مقوله حجاب و پوشش رعایت کند ولیکن باز می‌تواند با رفتار و گفتار خود یا دیگر نمادهای مختلفی که می‌تواند موجب جنسی‌شدن فضای اجتماعی شود، (که در ادامه ذکر می‌شوند) در فضای اجتماعی کنشی انجام دهد که موجب جنسی‌شدن فضای اجتماعی باشد. در مقابل نیز کنشگری می‌تواند هنجار پوششی و حجاب شرعی را رعایت نکند ولی باین حال کنشی که موجب جنسی‌شدن فضای اجتماعی می‌شود را نیز انجام نمی‌دهد. نقطه مشترک هم در صورتی است که شخص علاوه بر رعایت نکردن هنجار پوششی و حجاب شرعی مرتکب کنشی است که دال بر جنسی‌شدن فضای اجتماعی است. حال آنچه به عنوان مسئله اجتماعی در این نوشتار مطرح می‌شود کنشی است که موجب جنسی‌شدن فضای اجتماعی می‌شود. ابتدا چستی این کنش مطرح می‌شود و سپس به نمادهای آن پرداخته خواهد شد.

"جنسی‌شدن فضای اجتماعی" انسان اولاً برخلاف آموزه‌های دینی و معارف شیعی است؛ ثانیاً ظهور این پدیده حتی در میان بخشی از افراد جامعه موجب اختلال هنجاری و انومی اجتماعی می‌شود و باعث ازهم‌گسیختگی اجتماعی و کاهش همبستگی اجتماعی خواهد شد که هدف هر جمع و جامعه‌ای است.

نزدیک‌ترین منبع برای پژوهش حاضر، کتابی است با عنوان «سلامت جنسی در جامعه اسلامی با تأکید بر نقش رسانه ملی»، تألیف آقای ابراهیم شفیعی سروسستانی که در پنج فصل منتشر شده است. کتاب‌هایی در زمینه مسئله حجاب نگاشته شده‌اند از قبیل: دو کتاب «سیاست پژوهی عفاف و حجاب در ایران» و «فقه عفاف جنسی فقه اجتماعی» نوشته آقای حسین بستان؛ کتاب «مسئله حجاب» نوشته شهید مرتضی مطهری؛ کتاب «حجاب و نقش آن در سلامت اجتماعی و معنوی» نوشته اسدالله محمدی نیا؛ کتاب «پژوهشی در هنجار پذیری حجاب دختران» نوشته سید محسن میرسندسی و کتاب «حماسه عفاف و حجاب: تحلیل روانشناسی اجتماعی بر مسئله حجاب و بدحجابی» نوشته عبدالمجید دشتی. تمامی کتب و مقالات در زمینه حجاب پیشینه‌ای برای پژوهش حاضر هستند و لکن در بعدی از مسئله که پوشش زنان و تعیین هنجارهای آن است که دخیل در جنسی شدن فضای جامعه است. در این مطالب نمادهای جنسی شدن فضای جامعه، مورد نظر نیست.

جنسی شدن فضای جامعه در سطوح و ابعاد مختلفی قابل‌رديابی است از مراکز آموزشی تا تفریحی، از سازمان‌های دولتی تا خصوصی، از فضای عینی تا مجازی، از نوع پوشش تا کنش‌های خاص و نمادهای آن را می‌توان دنبال کرد. به‌طور کلی جنسی شدن فضای اجتماعی در چه قالب‌ها و ساختاری‌هایی می‌تواند نمود داشته باشد؟ ساحت‌های مختلفی که می‌توان برای این پدیده در نظر گرفت کدام‌اند؟ در این نوشتار به نمادهای جنسی شدن فضای اجتماعی پرداخته خواهد شد.

۲. جنسی شدن فضای اجتماعی

۱.۲. جنسی شدن

غریزه جنسی، یکی از غرایز مهم بشری است که از ابتدا کانون توجه اندیشمندان در علوم مختلف بوده است. تأمین نیازهای این غریزه، جایگاه مهمی در رفتار انسان‌ها

دارد و چه بسا اشباع آن، غرایز دیگر را تحت الشعاع قرار دهد. توجه به جسم انسان و غریزه جنسی او در غرب، به خصوص در دو قرن اخیر، مباحث مهمی را به خود اختصاص داده و در ابعاد مختلف جلوه‌گری نموده است. در ادبیات نوشتاری نیز دو واژه سکس و سکسوالیته مورد استفاده بسیار قرار گرفته است.

فرهنگستان زبان و ادب فارسی، واژه «جنس» را معادل فارسی «سکس» جایگزین و آن را چنین معنا کرده است: مجموعه ویژگی‌ها و ساختارها و صفات و اعمالی که بر اساس آن‌ها، جنسیت یک گیاه یا جانور مشخص می‌شود.

برای واژه «سکسوالیته»، معادل «جنسینگی» را جایگزین و آن را این‌گونه معنا کرده است:

مفهومی اجتماعی که بر اساس آن، احساس و زندگی بارآورانه و لذت جنسی و اجرای نقش‌های مبتنی بر جنسیت با یکدیگر ترکیب می‌شوند و بر تمامی فعالیت‌ها و احساسات و نگرش‌های اجتماعی و شخصی فرد پرتو می‌افکنند. (پایگاه اطلاع‌رسانی فرهنگستان زبان و ادب فارسی)

برخی واژه‌های «عمل جنسی» و «موضوعات جنسی» را برای معادل سکس و سکسوالیته جایگزین کرده‌اند:

«عمل جنسی» (sex)، دامنه‌ای از رفتارهای خصوصی جنسی، همچون بوسیدن لمس کردن، نوازش و آمیزش جنسی را در برمی‌گیرد. باین حال، گاهی به معنای زیست‌شناسی مرد یا زن نیز به کار برده می‌شود که نزدیک‌ترین معادل برای آن، «جنسیت» (Gender) است، اما «موضوعات جنسی» (Sexuality) به یک نمای کلی اشاره دارد که ارزش‌ها، نگرش‌ها، تظاهرات جسمی باورها، عواطف، شخصیت، تمایلات، اجتماعی شدن و خودمعنوی را در برمی‌گیرد. همچنین موضوعات جنسی

دربگیرنده تظاهرات و روابط جنسی و بیولوژی سیستم پاسخ جنسی است. (رزاقی، ۱۳۹۳، ص ۲۰)

آنتونی گیدنز، جامعه‌شناس انگلیسی می‌گوید: مفهوم سکسوالیته همیشه وجود نداشته بلکه در جریان توسعه اجتماعی خلق شده است. (گیدنز، ۱۳۹۰، ص ۹۷۶)

کلمه سکسوالیته یک معنای سطحی ندارد، بلکه پشتوانه‌ای فکری و فرهنگی به همراه دارد که باید در بستر شکل‌گیری آن، مورد توجه قرار گیرد.

جنس، در اصطلاح روانشناسی و علوم تربیتی به معنایی نیز تعریف شده است که نزدیک به مراد ما از معنای امر جنسی است: «جنس به معنای ویژگی‌هایی است که سبب می‌شود یکی از دو جنس دختر یا پسر به‌سوی دیگری کشیده شود. طبیعی است که هر یک از دو جنس، ویژگی‌های خاصی دارد و همین ویژگی‌ها سبب می‌شود جنس برابر را به خود جذب کند.» (متقی فر، ۱۳۸۸، ص ۲۲)

۲.۲. فضای اجتماعی

جهت روشن شدن مراد از فضای اجتماعی، ابتدا باید مفاهیم پایه برای فهم این منظور تعریف گردد.

عمل اجتماعی (کنش اجتماعی)

اگر عمل انسان به‌سوی شخص یا گروهی دیگر جهت‌گیری شده باشد و دیگری در انجام دادن این عمل و نحوه آن مورد نظر باشد، به چنین عملی عمل اجتماعی گویند.

عمل جمعی

عمل جمعی، مساوی با عمل اجتماعی نیست. عمل جمعی یعنی عملی که عده‌ای هم‌زمان با یکدیگر انجام دهند. عمل اجتماعی، توسط یک نفر انجام می‌شود و جهت‌گیری شده به دیگری است، در صورتی که عمل جمعی، عملی است که توسط

عده‌ای از اشخاص انجام می‌شود، ولی الزاماً تحت تأثیر آگاهانه انسان دیگر نیست و یا برای تحت تأثیر قرار دادن دیگری هم انجام نشده است؛ لذا عمل جمعی، ممکن است اجتماعی باشد و ممکن است اجتماعی نباشد. مثال آن مانند باز کردن چتر عده‌ای، هنگام آغاز بارش باران که نمونه‌ای از عمل جمعی غیراجتماعی است.

تعامل اجتماعی

هرگاه عمل اجتماعی که کنشی معطوف به دیگری است دوسویه باشد، تعامل اجتماعی نامیده می‌شود.

کنشگر اجتماعی

شخصی که کنش انجام می‌دهد، کنشگر اجتماعی یا عامل اجتماعی نامیده می‌شود؛ پس انسان جامعه‌شناختی یا کنشگر اجتماعی، انسانی است که رفتار معنادار انجام می‌دهند و کنش او به سوی انسانی دیگر جهت‌گیری شده است.

اجتماع

گروه اجتماعی دارای سرزمین مشترک، اجتماع نامیده می‌شود؛ مانند اجتماع روستایی یا اجتماع شهری. هر اجتماع، از اشخاص دارای تعامل نسبتاً مستمری تشکیل شده است که برای خود یک ما قائل‌اند و باهم بودن و یکی بودن را احساس می‌کنند. ترنر در تعریف اجتماع می‌گوید: یک ساختار اجتماعی که سکونت و فعالیت‌های مردم را در فضای فیزیکی سازمان می‌دهد. (صدیق اورعی و همکاران، ۱۳۹۹، صص ۲۹-۳۳، ۲۷۷)

پس از مشخص شدن مفاهیم پایه، حال در تعریف فضای اجتماعی گفته می‌شود: فضای اجتماعی، بستر و محیطی است که کنشگران در آن کنشی فردی، جمعی و اجتماعی انجام می‌دهند و غالباً این کنش، اجتماعی بوده و به صورت تعامل اجتماعی هم نمود دارد. پدیده جنسی شدن، به مثابه کنشی است که در دو قالب فردی و جمعی

می‌تواند شکل گیرد. این کنش جنسی علاوه بر اینکه در فضای حقیقی قابل بررسی است، در فضای مجازی نیز مورد توجه خواهد بود. کنش جنسی در فضای اجتماعی می‌تواند به صورت گفتاری، رفتاری، سمعی، بصری و ادبیات نوشتاری جلوه‌گری کند.

۳.۲. سیر بحث رفتار جنسی

سیر تحول علمی رفتار جنسی، از دیدگاه علوم مختلف نظیر پزشکی، زیست‌شناسی، روانشناسی، مردم‌شناسی و جامعه‌شناسی در گذشته مورد بحث و بررسی قرار گرفته است.

روان‌شناسان و روان‌پزشکان، فعالیت خود را در آمریکا و اروپا، در اواخر ۱۸۸۰ شروع کردند. در همان زمان، مطالعه علمی رفتار جنسی نیز آغاز شد. اولین اثری که در این زمینه به چاپ رسید، کتاب «آسیب‌های روانی جنسی» تألیف ریچارد فن کرافت - ایننگ (۱۸۸۹ - ۱۹۹۵) بود. او که یک روان‌پزشک آلمانی بود، در این کتاب بیماری‌های جنسی متنوعی را گزارش کرد که در عصر حاضر، بسیاری از آن‌ها از نظر روان‌شناسان و روان‌پزشکان مطرود شناخته شده است.

از پیشگامان مطالعه رفتار جنسی، می‌توان به هاولاک الیس و زیگموند فروید اشاره کرد. الیس یک پزشک انگلیسی، روانشناس و نویسنده بود که نتایج بررسی‌های خود را در کتاب «روان‌شناسی رفتار جنسی» در ۷ جلد میان سال‌های ۱۸۹۷ و ۱۹۲۸ منتشر کرد. پس از او، فروید در سال ۱۹۰۵ کتاب خود را تحت عنوان «سه رساله درباره تمایل جنسی» انتشار داد. او در این کتاب به مطالعه رشد روانی - جنسی انسان، از کودکی تا بلوغ پرداخت و همچنین انحراف‌ها و اختلال‌های جنسی را مورد بررسی قرار داد.

با رشد و پیشرفت علوم رفتاری، مطالعه رفتار جنسی بشر نظم ویژه‌ای به خود گرفت و در آثار مردم‌شناسانی نظیر مالدینوسکی (۱۹۲۹)، مید (۱۹۳۱ - ۱۹۲۹)،

فورد و بیچ (۱۹۵۲) و همچنین پزشکانی نظیر دیکینسون (۱۹۴۹) و روان‌پزشکان و روان‌شناسانی مانند دیویس (۱۹۲۹) به تدریج بررسی‌های دقیق علمی تحقق یافت. سرانجام، اسکوفیلد ۱۰ در سال ۱۹۹۵، فهرست ۳۳ تحقیق انجام‌شده را در خلال ۵۰ سال گذشته منتشر کرد. اکنون این پژوهش‌ها گسترش بیشتری یافته‌اند. گزارش‌های کینزی (۱۹۵۳ و ۱۹۴۸) درباره رفتار جنسی مردان و زنان نیز از جمله پژوهش‌های مهمی است که در این زمینه صورت گرفته است. (کجفاف، ۱۳۷۸، ص ۶-۷)

۴.۲. تعریف رفتار جنسی

به‌طورکلی، تعریف رفتار جنسی با نگرش‌های گوناگون علوم، متفاوت است. زیست‌شناسان رفتار جنسی را چنین تعریف می‌کنند: به هر نوع رفتاری که احتمال ترکیب اسپرم و تخمک را افزایش دهد، رفتار جنسی گفته می‌شود. در این تعریف بر وظیفه تولیدمثل تأکید شده است تعریفی که زیست‌شناسان درباره رفتار جنسی مطرح کردند، با کشف اسپرم به‌وسیله آنتون فن لیوون هوک (۱۷۲۳ - ۱۹۳۲) و همکارش جان هام آغاز شد تا اینکه در سال ۱۸۷۵ برای اولین بار لقاح باروری بیضه به‌وسیله اوسکار هرت ویگ با استفاده از اسپرم در خارپوست دریایی صورت گرفت. اگرچه سلول تخم ماده در انسان مستقیماً تا قبل از قرن ۱۹ مشاهده نشده بود، لیکن زیست‌شناسان ترجیح دادند که رفتار جنسی را بر اساس لقاح و تولیدمثل تعریف کنند. در دهه‌های اخیر، متخصصان توانستند نیروی تولیدمثل را از تعریف تمایل جنسی متمایز سازند. امروزه بیشتر آمریکایی‌ها از جنسیت (میل جنسی) نه‌تنها برای تولیدمثل، بلکه برای تفریح استفاده می‌کنند.

کینزی، رفتار جنسی را به‌عنوان رفتاری که به اوج لذت جنسی منجر شود، می‌داند؛ لیکن چنین تعریفی نیز با مشکل مواجه است. چراکه اگر زنی با همسر خود آمیزش کند و به اوج لذت جنسی نرسد، آیا رفتار جنسی انجام نگرفته است؟ مسلماً

چنین رفتاری نیز جنسی است که البته کینزی در تعریف خود از رفتار جنسی به آن توجه نکرده است.

هاید (۱۹۸۹) در کتاب «ادراک انسان از جنسیت»، رفتار جنسی را چنین تعریف می‌کند: رفتاری که برانگیختگی جنسی ایجاد نموده و احتمال رسیدن به اوج لذت جنسی را افزایش می‌دهد. این تعریف در مقایسه با تعریف کینزی کامل‌تر است و اشکال قبلی را نخواهد داشت. (کجیاف، ۱۳۸۷، ص ۹)

با توجه به تعریف هاید، هرگونه رفتاری که در مسیر رسیدن به اوج لذت جنسی باشد و لو به آن ختم نشود و تنها باعث برانگیختگی جنسی شود، رفتار جنسی محسوب می‌شود. پدیده جنسی شدن فضای اجتماعی با توجه به این تعریف، از آن جهت که موجب برانگیختگی جنسی در کنشگران می‌شود و لو به مرحله اوج لذت جنسی هم نرسد، کاملاً رفتاری جنسی محسوب خواهد شد.

ظهور امر جنسی، دارای مراحل است که از آن، به مراحل واکنش جنسی تعبیر می‌کنیم. این مراحل عبارت‌اند از:

۱- پیدایی میل و اشتیاق جنسی: این مرحله، نشان‌دهنده توجه روان‌پزشکان به موضوع انگیزه‌ها، غرایز و شخصیت افراد است و از نظر فیزیولوژی، خصوصیات مشخصی ندارد.

۲- مرحله انگیزش: این مرحله، مرکب است از احساس ذهنی لذت جنسی و تغییرات فیزیولوژیکی مربوط به آن.

۳- مرحله اوج لذت جنسی: این مرحله، عبارت است از اوج لذت جنسی، همراه با رها شدن تنش جنسی و انقباض‌های موزون عضله‌های میان دو ران و اعضای تولیدمثل لگنی.

۴- مرحله فرونشینی: احساس آرامش کلی، خوشی و رفع تنش عضلانی از ویژگی‌ها عمومی این مرحله است. (کجباف، ۱۳۸۷، ص ۲۳)

با توجه به مراحل ذکرشده، همانا پدیده جنسی شدن فضای اجتماعی، بستری مناسب برای ایجاد مرحله اول (پیدایی میل و اشتهاى جنسی) واکنش جنسی است و اگر این پدیده، به‌درستی کنترل نگردد؛ چه‌بسا آسیب‌هایی که از واکنش جنسی نشاءت خواهد گرفت و در بستر شرعی و ارزشی خود با توجه به فرهنگ ایرانی اسلامی ایران تأمین نشود، جبران‌ناپذیر خواهد بود و باعث آسیب‌های مختلف دیگری هم خواهد شد.

۳. نمادهای جنسی شدن فضای اجتماعی

والتر بنیامین، جامعه‌شناسی آلمانی است که از اعضای مکتب فرانکفورت محسوب می‌شود. وی بحث‌های مفصلی را در زیباشناسی، فضا و تجربه شهرنشینی مطرح کرده است. از نگاه کنجکاو او، شهر همچون «عالم نشانه‌شناختی» است و متنی است که باید خوانده شود. به این ترتیب، بنیامین نه فقط خواندنی شدن فضای شهری را نقش‌بندی می‌کند، بلکه آواره شهری را به‌عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل قابل تأمل و قابل تحقیق برای بحث درباره فرهنگ و تجربه شهرنشینی معرفی می‌نماید. (الویت و ترنر، ۱۳۹۳، ص ۱۴۸) بنیامین معتقد است که شهر و هر آن چیزی که در شهر وجود دارد به یک رمز درآمده است و پژوهشگر شهر با رمزگشایی از این رمزگان‌ها می‌تواند شهر را به‌مثابه یک متن بخواند و معانی نهفته در شهر را قرائت کند. شهر به‌مثابه عرصه خاطرات فردی عمل می‌کند که می‌توان حکایت‌های فضایی‌اش را به شیوه‌های مختلف ثبت کرد. (تانکیس، ۱۳۹۴، ص ۱۹۱).

این نوع نگاه نشانه‌شناختی به رفتارها و نمادها، باعث توجه هرچه بیشتر به این مباحث خواهد بود که به صورتی گذار و سطحی نمادهای جنسی شدن، موردبررسی قرار نگیرد.

۱.۳. گفتار

۱.۱.۳. استفاده از واژه‌های قبیح و مطالب جنسی

استفاده از واژه‌های قبیح و مطالب جنسی در گفتار کنشگران از نمودهای واضح در راستای جنسی شدن فضای اجتماعی است. متلک‌گویی در انظار عمومی در قالب شوخی و طنز، مکالمات تلفنی، ارتباطات کلامی و دیگر انواع گفتارهای جنسی که مورد ابتلای جوانان و نوجوانان جامعه است، اگرچه برای این اشخاص امری لذت‌بخش به شمار آید، ولی درنهایت یک رفتار ناشایست است. گفتار جنسی در مواردی به‌طور مستقیم به دنبال التذاذ جنسی از طرف جنس مخالف است و از این جهت، کاملاً رفتاری جنسی محسوب می‌شود. این نوع رفتار و گفتار، نشان از پرده‌داری و بی‌حیایی فرد دارد که با خود آسیب‌های مختلفی را به همراه دارد. این پدیده می‌تواند برای فضای فرهنگی جامعه تا حدودی آسیب‌پذیر و آسیب‌زا باشد، حساسیت‌های اجتماعی به تدریج کم‌رنگ می‌شود و امنیت اجتماعی بانوان مورد خدشه قرار می‌گیرد. حتماً بارها شاهد این بوده‌اید که گفتار ناشایست، خود بستر درگیری و ایجاد خشونت بین افراد بوده است.

نمود گفتار جنسی، تنها در تکلم و صحبت بین کنشگران نیست؛ بلکه خوانندگان نیز گاهی اثری را تولید و نشر می‌کنند که با محتوای جنسی و کلماتی قبیح همراه است و در سال‌های اخیر شاهد بودیم که این خوانندگان و موسیقی‌های مبتذل آنان مورد توجه نوجوانان قرار گرفته است.

۲.۱.۳. سخن گفتن زنان با ناز و کرشمه

همان‌طور که ذکر شد یکی از نمودهای جنسی‌شدن فضای اجتماعی در گفتار کنشگران است. یکی از مصادیق گفتاری که جنسی‌شدگی را به دنبال دارد، سخن گفتن زنان با ناز و کرشمه است. جذابیتی که در صدای زنان وجود دارد، از عوامل تحریک مردان به شمار می‌رود و این امر، غیرقابل انکار است؛ چنانچه در فرمایشی خداوند متعال نسبت به زنان پیامبر گرامی اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله، این مطلب را سفارش می‌کند: **يَا نِسَاءَ النَّبِيِّ لَسْتُنَّ كَأَحَدٍ مِنَ النِّسَاءِ إِنِ اتَّقَيْتُنَّ فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيْطَمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ وَقُلْنَ قَوْلًا مَعْرُوفًا**. (احزاب، ۳۲) ای زنان پیغمبر، شما مانند دیگر زنان نیستید (بلکه مقامتان رفیع‌تر است) اگر خداترس و پرهیزکار باشید، پس زنه‌ار نازک و نرم (با مردان) سخن مگوئید مبادا آن‌که دلش بیمار (هوا و هوس) است به طمع افتد (بلکه متین) و درست و نیکو سخن گوئید.

اگرچه مخاطب این آیه زنان پیامبر است، لکن می‌توان الغاء خصوصیت کرد و این سفارشی اختصاصی نیست؛ لذا از آن جهت که زنان پیامبر اولی به رعایت این نکات هستند، خطاب به آنان صورت گرفته و مورد تأکید است.

مرحوم علامه طباطبایی، ذیل این آیه می‌فرمایند: «این آیه، برابری زنان پیامبر با سایر زنان را نفی می‌کند و می‌فرماید: شما با سایر زنان برابر نیستید، اگر تقوا به خرج دهید، مقامتان را به همان شرطی که گفته شد بالا می‌برد. آنگاه از پاره‌ای از کارها امرونهی می‌کند. امرونهی‌ای که متفرع بر برابر نبودن آنان با سایر زنان است، چون بعد از آنکه می‌فرماید: شما مثل سایر زنان نیستید، با کلمه فاء، آن امرونهی را متفرع بر آن نموده، فرموده است: پس در سخن خضوع نکنید و چون سایر زنان آهنگ صدا را فریبنده نسازید و در خانه‌های خود بنشینید و کرشمه و ناز نکنید؛ باینکه این امور در بین زنان پیغمبر و سایر زنان مشترک است. از اینجا می‌فهمیم که آوردن جمله شما مثل سایر زنان نیستید، برای تأکید است و می‌خواهد این تکالیف را بر آنان تأکید کند و

گویا می‌فرماید: شما چون مثل دیگران نیستید واجب است در امتثال این تکالیف کوشش و رعایت بیشتری بکنید و در دین خدا بیشتر از سایر زنان احتیاط به خرج دهید». (طباطبایی، ۱۳۷۴، ج ۱۶، ص ۴۶۱)

اینکه گفتار بانوان انسان را در معرض تحریک قرار دهد امری غیرمتعارف و غیرعادی نیست، چنانچه مراقبت بر این مسئله از معصوم که دارای ملکه عصمت است و از گناهان مبرا، دیده می‌شود. امام صادق علیه‌السلام در فرمایشی می‌فرماید: **كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ عَلَى النِّسَاءِ وَ يَرُدُّنَّ عَلَيْهِ وَ كَانَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَلَى النِّسَاءِ وَ كَانَ يَكْرَهُ أَنْ يَسَلَّمَ عَلَى الشَّابَّةِ مِنْهُنَّ وَ يَقُولُ: أَتَخَوَّفُ أَنْ يَعْجِبَنِي صَوْتُهَا فَيَدْخُلَ عَلَيَّ أَكْثَرُ مِمَّا طَلَبْتُ مِنَ الْأَجْرِ.** (ابن بابویه، ۱۴۱۳ ق، ج ۳، ص ۴۶۹)

رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌به‌زنان سلام می‌کرد و آن‌ها جواب سلام حضرت را می‌دادند. امیرالمؤمنین علیه‌السلام نیز به زنان سلام می‌کرد، اما از سلام کردن به زنان جوان کراهت داشت و می‌فرمود: می‌ترسم صدایشان مرا خوش آید و در نتیجه، چیزی به دلم درآید که به ثوابش نیرزد.

با توجه به این سفارش‌ها، بانوان موظف‌اند در گفتار، از عشوه‌گری خودداری کنند و مردان نیز از گوش دادن به گفتارها و سخنان تحریک‌آمیز، اجتناب کنند.

۳.۱.۳. خوانندگی زنان

مصادیق دیگری از جنسی‌شدگی در گفتار، موسیقی و آوازه‌خوانی زنان است. در یک قطعه موسیقی که نواخته می‌شود، می‌تواند محتوا و متن شعر خود دارای عبارات جنسی و اشاراتی در این زمینه باشد که از قبیل مصادیق جنسی‌شدگی در نوشتار و ادبیات است؛ ولیکن در عرصه ارائه و آوازه‌خوانی، از مصادیق گفتاری خواهد بود و در این بین، فرقی بین خوانندگی زن و مرد نیست و گفتار محتوای جنسی همانا موجب

جنسی شدن فضای اجتماعی است. حال فارغ از محتوای جنسی در گفتار، نفس آوازه‌خوانی زنان، خود می‌تواند عاملی در جنسی شدن فضای اجتماعی محسوب شود. گرچه در باب موسیقی طبق فتاویٰ برخی مراجع، فرقی بین خوانندگی زن و مرد وجود ندارد و هر دو طبق شرایط بیان شده حرام هستند؛ ولیکن طبق فتاویٰ برخی از مراجع^۱، نفس خوانندگی زنان حرمت دارد و آوازه‌خوانی جاریه مغنیه، در طول تاریخ مورد استقبال مردان بوده و قطعاً مهم‌ترین عامل آن، مقدمه قرارگرفتن برای تحریکات جنسی است. آنچه در غالب مصادیق خوانندگی زنان نمود دارد، بیشتر با لوازم و مفسده‌هایی که مترتب بر آن می‌شود همراه است و چه بسا غرض اصلی در برخی موارد، دستیابی به همین امور است.

۲.۳. رفتار

۱.۲.۳. تبرج و جلوه‌نمایی زنان

تبرج و نمایش بدن زنان، در طول تاریخ حیات بشری نقش گرفته است. در زمان حاضر چه بسا این امر، پررنگ‌تر از قرن‌های گذشته است. اگر خودنمایی توسط زنان، جهت التذاذ جنسی انحراف جنسی نامیده نشود، این رفتار را چه بنامیم؟! نمایش بدن و جذابیت‌های آن توسط کنشگران، اعم از زن و مرد، تأثیر بسزایی در جنسی شدن فضای اجتماعی دارد. شاید مهم‌ترین و اصلی‌ترین نماد جنسی شدن فضای اجتماعی در ذهن آحاد مردم، همین امر باشد. این رفتار توسط زنان که غالباً با آرایش‌های

۱. آیات عظام امام خمینی (ره)، فاضل لنکرانی (ره)، بهجت (ره)، مکارم شیرازی، صافی گلپایگانی و وحید خراسانی (مدظلمهم العالی):

گوش دادن به صدای خوانندگی زن مطلقاً جایز نیست.

آیات عظام تبریزی (ره)، خامنه‌ای، سیستانی و نوری همدانی (مدظلمهم العالی):

گوش دادن به آواز زن اگر غنا نباشد و باعث التذاذ جنسی و تهییج شهوت نشود و مفسده‌ای بر آن مترتب نگردد، اشکال ندارد. (حسینی، ۱۳۸۹، ص ۲۱۷)

غلیظی نیز همراه است، جهت جلب توجه دیگران است و به هر میزان که قدرت برانگیزندگی مردان در زنان بیشتر باشد، لذت بیشتری را برای آنان به همراه دارد؛ اگرچه زنان غالباً آمادگی این را ندارند که خود را در اختیار مردان قرار دهند؛ لذا تنها هدفشان، جلب بیشترین توجه مردان است.

در فرمایشی خداوند متعال، از این نوع رفتار جنسی نهی می‌کند: «وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَىٰ وَأَقِمْنَ الصَّلَاةَ وَآتِينَ الزَّكَاةَ وَأَطِعْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا» (احزاب، ۳۳)

و در خانه‌های خود قرار گیرید و همچون دوران جاهلیتِ نخستین، با خودآرایی ظاهر نشوید (وزینت‌های خود را آشکار نکنید) و نماز را برپا دارید و زکات بدهید و از خدا و رسولش اطاعت کنید؛ همانا خداوند اراده کرده است که پلیدی (گناه) را از شما اهل بیت (پیامبر) دور کند و کاملاً شما را پاک سازد.

حضرت امیر علیه السلام نیز در فرمایشی فرموده‌اند: «يُظَهَّرُ فِي آخِرِ الزَّمَانِ وَ إِفْتِرَابِ السَّاعَةِ وَ هُوَ شَرُّ الْأَزْمِنَةِ نِسْوَةٌ كَاشِفَاتُ عَادِيَاتٍ مُتَبَرِّجَاتٍ مِنَ الدِّينِ حَارِجَاتٌ فِي الْفِتَنِ دَاخِلَاتٌ مَا بِلَاتٍ إِلَى الشَّهَوَاتِ مُسْرِعَاتٌ إِلَى اللَّذَاتِ مُسْتَحِلَاتٌ الْمُحَرَّمَاتِ فِي جَهَنَّمَ خَالِدَاتٌ.» (حر عاملی، ۱۴۰۹ ق، ج ۲۰، ص ۳۵)

در آخرالزمان و نزدیک شدن روز قیامت که بدترین زمان‌ها هست، زنانی یافت می‌شوند که این صفات را دارند: کشف کننده حجاب، عریان، خارج شوندگان از دین، داخل شونده‌های در فتنه، مایل به شهوات، شتابان به لذت‌ها، حلال شمارنده محرّمات می‌باشند و مخلّد در جهنم هستند.

عوامل مختلفی در این نوع خودنمایی می‌تواند دخیل باشد از جمله: التذاذ جنسی، کمبود محبت، بی‌هویتی، تحقیر در دوران کودکی، ناکامی در ازدواج، عقده‌گشایی و

پیامبر گرامی اسلام فرمودند: خدا هیچ پیغمبری از گذشتگان را برنینگیخت مگر آن‌که شیطان امید داشت که او را به مهلکه‌ی زنان افکند و هلاک سازد و من از هیچ چیز نمی‌ترسم این قدر که از زن؛ و فرمودند: بپرهیزید از فتنه زنان و اول فتنه بنی‌اسرائیل به واسطه زنان بود. (نراقی، ۱۳۸۹، ص ۳۱۷)

این نمود جنسی، در طول تاریخ مورد استفاده ابزاری دشمنان برای غلبه بر دین حق قرار گرفته است؛ مانند آنچه بر مردم اندلس (اسپانیای فعلی) گذشت، بیانگر آن است که چگونه می‌توان با گسترانیدن فساد جنسی، دین، اندیشه و غیرت و هویت ملتی را تغییر داد.

۲.۲.۳. پوشش‌های جنسی

لباس‌هایی که در بازار تولید و عرضه می‌شود، گاهی به گونه طراحی شده‌اند که توجه بیننده را جلب می‌کند و از وضع نامناسبی برخوردار است که موجب تحریک جنس مخالف می‌شود. لباس‌هایی با طراحی و رنگ خاص که مواضع جذاب بدن را پوشش نمی‌دهد و گاهی جهت جذاب‌سازی قسمت‌هایی خاص را نشانه رفته است که چه بسا به‌طور معمول، چندان توجهی را جلب نکنند، ولی در قالب آن لباس، جلوه‌نمایی می‌کند. همچنین لباس‌های چسبان و کوتاه که پوشش متعارفی را در شأن بانوان به همراه ندارد. در بحث قبل تبرج و جلوه‌نمایی زنان، چه بسا با علم و آگاهی همراه است و رفتاری عالمانه و عامدانه، جهت جنسی‌سازی فضای اجتماعی است. در این قسم، نوع پوشش افراد، چه بسا باهدف جنسی‌سازی جامعه نباشد؛ لکن همان‌گونه که در توضیح و تعریف کنش ذکر شد، در یک کنش جنسی که در بستر فضای اجتماعی رخ می‌دهد، چه بسا انگیزه و آگاهی لازم از طرف کنشگر وجود نداشته باشد، ولی عمل وی بیانگر معنا و نمودی است که کنش او بر آن دلالت دارد و کنشگران دیگر آن را بدان گونه فهم می‌کنند و اثرات آن را بار می‌کنند، اگرچه خود کنشگر منکر آن باشد؛ بنابراین اگرچه کنشگران، انگیزه و آگاهی لازم از نوع پوشش

جنسی خود نداشته باشند؛ باین حال این نوع پوشش، موجب جنسی شدن فضای اجتماعی خواهد شد.

۳.۳. رسانه

۱.۳.۳. فضای مجازی

از مصادیق جنسی شدن فضای اجتماعی، پیام‌ها و مطالب ارسالی از طرف کنشگران فضای مجازی است. مطالب جنسی که در قالب‌های متفاوت و اشکال مختلف با اغراضی متعدد مثل تولید لطایف، مطالب طنز، تبلیغات و ... در فضای مجازی مورداستفاده و اشتراک قرار می‌گیرد، سهم بسزایی در این راستا دارد. با توجه به خصوصیتی که فضای مجازی را از فضای حقیقی متمایز می‌کند، این امر تسهیل می‌گردد. برای نمونه، حجب و حیایی که کنشگران در فضای حقیقی و در مقابل یکدیگر دارند، قطعاً در فضای مجازی وجود ندارد. عامل مهم دیگر، ناشناس ماندن در این بستر است که مجهول بودن هویت افراد، خود امری تسهیل‌کننده جهت پرده‌داری در این قضایا می‌شود و به راحتی و به‌دوراز خجالت و جلب توجه، می‌توانند مطالب جنسی را تولید و یا بازنشر کنند.

خانم وندی شلیت، فلسفه دان آمریکایی می‌نویسد:

مطالعات نشان می‌دهد که کودکان به‌طور ناخواسته روزبه‌روز بیشتر در دام هرزه‌نگاری‌های اینترنتی گرفتار می‌شوند. وقتی از ابتدا در یک دریاچه لبریز از مسائل جنسی شنا می‌کنی، دیگر نمی‌توان گفت کم‌کم نوک پایت را فقط در آب‌های قسمت بزرگ‌سالان بگذارد. دیگر مسائل جنسی برای این افراد رازآلود نیست؛ او از همان اول انتظار دارد همه چیز با مسائل جنسی آمیخته باشد و لذا دیگر مسائل جنسی برایش جالب نیستند؛ دیگر مشتاقانه منتظر تجربه مسائل جنسی نیست و این خیانت بزرگی است. (شلیت و دموس، ۱۳۸۸، ص ۲۰)

۲.۳.۳. مطبوعات

یکی از مصادیق جنسی‌شدن فضای اجتماعی در نوشتار، ظهور این‌گونه مطالب در مطبوعات است. روزنامه‌ها و مجلات گوناگون با اهداف مختلف، نشریه‌ها و مقالات می‌توانند به این امر دامن بزنند. چاپ کتاب‌ها، رمان و فیلم‌نامه‌های جنسی که در بازار فروش کتاب در دسترس مردم قرار می‌گیرد، مصداق دیگر از این امر است. فیلم‌نامه‌های مختلف، از جمله با موضوعات هم‌جنس‌بازی که در صنعت فیلم غرب تولید شده است به‌صورت کتاب در دسترس مردم ایران قرار می‌گیرد. برای نمونه فیلم‌نامه فیلم «با عشق سایمون» که موضوع هم‌جنس‌گرایی را تبلیغ می‌کند، در سال‌های اخیر روانه بازار فروش کتاب شد.

۳.۳.۳. عکس و فیلم

بارزترین مصداق برای جنسی‌شدن فضای اجتماعی در بخش رسانه، تجلی این امر در قالب عکس و فیلم است. عکس‌های مستهجن و جنسی، علاوه بر اینکه در فضای مجازی نمود دارد، در جامعه و بخش تبلیغات مورد استفاده قرار می‌گیرد. این مسئله، در خارج از ایران و فرهنگ اسلام کاملاً امری مشهود است که از زنان به‌عنوان ابزارهای تبلیغاتی، برای بهره‌اقتصادی سوء استفاده می‌شود. این رویه چندان امر دور از دسترس برای داخل کشور نبوده و در سال‌های اخیر، بر اثر تهاجم فرهنگی و الگوگیری از این قبیل رویکردها، در فضای جامعه شاهد تبلیغات کالا و مسائل دیگر همراه با ایجاد جاذبه جنسی در آن امر هستیم. لباس‌فروشی‌ها، مغازه‌های لوازم آرایش و بهداشتی، داروخانه‌ها، خیاطی‌ها، آرایشگاه‌ها و هر صنفی که با مد و مانکن دنبال معرفی محصول خود هستند، از مصداق‌های این امر هستند و با تصاویری که جاذبه جنسی دارند، این امر را دنبال می‌کنند. تبلیغات در فضای مجازی که در سایت‌های مختلف بارگذاری می‌شوند، از این مسئله بهره می‌برند. صفحات مجازی در پیام‌رسان‌های مختلف، به‌خصوص برنامه اینستاگرام، جهت جذب دنبال‌کننده،

بیشترین نمود را در این زمینه دارد. در اصطلاح، شاهد بلاگرهایی هستیم که برای تبلیغات و درآمد خود، از جاذبه جنسی خود یا دیگران نهایت استفاده را می‌کنند تا از این طریق، بیشترین بیننده را جذب کنند.

مراد از صنعت فیلم در این بخش، فیلم‌های پورن است که متأسفانه مورد ابتلای برخی نوجوانان و جوانان امروزی است. فیلم‌هایی که در سینما ایران تولید می‌شود و گاهی موضوعی جنسی را دنبال یا در داستان فیلم ضمیمه می‌کنند در بخش بعدی ذکر می‌شود. پورنوگرافی یا هرزه‌نگاری، یکی از ناهنجاری مهم بین نسل نوجوان و جوان محسوب می‌شود. صنعت پورنوگرافی، در قالب‌های مختلف باهدف تحریک یا ارضای جنسی، درآمد مالی سنگینی را از طریق کاربران اینترنت، برای سازندگان آن به دنبال دارد.

کریس هجز، برنده جایزه پولیتزر در رشته گزارشگری و استادیار انستیتو ملی آمریکا، در این باره می‌نویسد:

هرسال، سیزده هزار فیلم پورنو در آمریکا تولید می‌شود. بر پایه گزارش درآمد جهانی پورنو، شامل پخش فیلم در هتل‌ها، کلوپ‌های سکس و صنعت روبه‌گسترش سکس‌الکترونیک، در سال ۲۰۰۶، ۹۷ میلیارد دلار بوده است. این درآمد با درآمد شرکت‌های پیشرو در حوزه فناوری مانند «مایکروسافت»، «گوگل»، «آمازون»، «ای بی»، «یاهو»، «اپل»، «نت فلیکس» و «ارث لینک» برابری می‌کند. (کریس هجز، ۱۳۸۸، شماره ۷۵)

۴.۳.۳. سینما

فیلم‌ها و پویانمایی‌هایی که در دست تولید، تهیه‌کنندگان و فیلم‌نامه‌نویسان قرار می‌گیرد، گاهی دربرگیرنده موضوعات جنسی است که با اهداف مختلف، از قبیل

ایجاد طنز و جذب مخاطب به این مسئله دامن می‌زنند. تئاتر و نمایشنامه‌ها نیز از این امر استثناء نیستند.

یک فیلم، روایتی از زندگی و دنیای بیرون است؛ لذا تمامی ابعاد نمادهای جنسی را در داخل فیلم‌ها و سریال‌ها می‌توان گنجانند و دنبال کرد. نمودهای جنسی شدن در گفتار و رفتار، توسط بازیگران، در یک اثر هنری قابل مشاهده است که از الفاظ جنسی، رفتارهای جنسی، پوشش‌های نامناسب و آرایش‌های غلیظ در یک فیلم، مورد استفاده قرار می‌گیرد.

۴.۳. اعتبارات

در تعاملات اجتماعی، گاه جنسی شدن فضای اجتماعی با واسطه و غیرمستقیم است. اعتبارات و قراردادهایی در بین کنشگران، با توجه به دلایل و زمینه‌های مختلف، شکل می‌گیرد که از امری به‌عنوان نماد جنسی یاد می‌کنند و از آن در گفتارهای خود، استفاده می‌کنند. این اعتبارات، امری بین‌الذهانی است که در قالب تشبیه یا نکاتی دیگر در امر جنسی مشهور شده است. برای نمونه، مواردی از این قبیل اعتبارات که در بین مردم مشهور شده و به‌گونه‌ای نماد در امر جنسی است ذکر می‌شود:

نماد مارس و نماد ونوس که به‌عنوان نشان‌واره‌های جنسیتی، مورد استفاده قرار می‌گیرد و گرایش‌های مختلف جنسی را با ترکیب این دو شکل بیان می‌کنند. این دو نماد، از نشانه‌های ستاره‌شناسی گرفته شده‌اند و نمادهایی از سیاره‌های کلاسیک مریخ و ناهید هستند و از زمان رنسانس تاکنون، مورد استفاده قرار می‌گیرند.

در بین عطرهایی که مورد استفاده مردان و زنان قرار می‌گیرد، عطرهایی وجود دارند که معروف به عطر سکسی هستند و با این عنوان به فروش می‌رسند. استفاده از انگشت میانی دست؛ در بین اعداد، استفاده از سه عدد ۶۹، ۸۵ و ۱۸+؛ در بین

شهرهای ایران، شهر قزوین؛ در بین ملیت‌ها، استفاده از کلمه عرب؛ در بین خودروها، پژو ۲۰۶؛ در بین رنگ‌ها، رنگ قرمز و رنگین‌کمانی؛ در بین خوردنی‌ها، استفاده از کلمات کلوجه، بادمجان و هلو که در فضای مجازی کاربرد استیکر بادمجان و هلو کاملاً امری روشن است و نیز استفاده از استیکر قلب بنفش؛ در بین روزهای سال، روز ولنتاین و در بین روزهای هفته، شب جمعه؛ ساعت ۱۲ شب (۰۰:۰۰) که البته بیشتر معروف به ساعت عاشقی است؛ در بین عروسک‌ها، عروسک لولیتا و گاهی می‌توان به عروسک‌هایی که به خصوص برای قشر کودکان، به‌عنوان مدل طراحی می‌شوند نیز اشاره کرد مثل عروسک براتر و باربی.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

نتیجه‌گیری

پدیده جنسی‌شدن فضای اجتماعی، بستری مناسب برای ایجاد مرحله اول (پیدایی میل و اشتهاهای جنسی) واکنش جنسی است. فضای اجتماعی، بستر و محیطی است که کنشگران در آن، کنشی فردی یا جمعی انجام می‌دهند. کنش افراد اگر موجب برانگیختگی جنسی در کنشگران شود و لو به مرحله اوج لذت جنسی هم نرسد، کاملاً رفتاری جنسی محسوب می‌شود. آنچه به‌عنوان مسئله اجتماعی می‌تواند آسیب‌هایی به همراه داشته باشد، کنش جنسی است که در فضای اجتماعی صورت می‌گیرد. اگرچه رعایت هنجار شرعی در پوشش و حجاب اسلامی خود الزامی قانونی در کشور ایران است؛ بااین‌حال، آنچه مهم‌تر است و باید با آن مقابله کرد، بروز و ظهور کنش جنسی در فضای جامعه است که آسیب‌های مختلفی را می‌تواند به همراه داشته باشد.

جنسی‌شدن فضای اجتماعی در قالب گفتار، از طریق استفاده از واژه‌های قبیح و مطالب جنسی، سخن گفتن زنان با ناز و کرشمه و خوانندگی زنان نمود دارد. در رفتار کنشگران، تبرج و جلوه‌نمایی زنان در کنار پوشش‌های جنسی نمود دیگر از این پدیده است. رسانه، ساختاری مهم در جنسی‌شدن فضای اجتماعی محسوب می‌شود که فضای مجازی خود، بستری برای این پدیده است. مطبوعات و سینما، خود محلی برای ظهور این پدیده است که جلوه‌های بصری آن از طریق عکس‌ها و فیلم‌ها نشر می‌یابد. در میان کنشگران، اعتبارات و قراردادهای کلامی نیز قابل مشاهده است که در تعاملات اجتماعی، مورد استفاده قرار می‌گیرد و خود، نمودی از جنسی‌شدن فضای اجتماعی است.

فهرست منابع

قرآن کریم

۱. ابن بابویه، محمد بن علی (صدوق)، ۱۴۱۳ ق، من لایحضره الفقیه، تصحیح علی اکبر غفاری، قم، جامعه مدرسین.
۲. الویت، آنتونی، ترنر، برایان، (۱۳۹۳)، برداشت‌هایی در نظریه اجتماعی معاصر، تهران، جامعه‌شناسان.
۳. تانکیس، فرن، (۱۳۹۴) فضا، شهر و نظریه اجتماعی، ترجمه حمیدرضا پارسی و آرزو افلاطونی، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
۴. حر عاملی، محمد بن حسن، ۱۴۰۹ ق، وسایل الشیعه، قم، مؤسسه آل‌البیت.
۵. حسینی، سید مجتبی، (۱۳۸۹)، رساله دانشجویی مطابق با ده تن از مراجع عظام، تهران، دفتر نشر معارف.
۶. رزاقی، رضا، (۱۳۹۳)، آموزش موضوعات جنسی، چاپ اول: تهران، دانژه.
۷. صدیق اورعی، غلامرضا و همکاران، (۱۳۹۹)، مبانی جامعه‌شناسی (مفاهیم و گزاره‌های پایه)، قم، پژوهشکده حوزه و دانشگاه.
۸. طباطبایی، سید محمدحسین، ترجمه سید محمدباقر موسوی همدانی، (۱۳۷۴)، المیزان، تهران، نشر فرهنگی رجاء.
۹. کجباف، محمدباقر، (۱۳۷۸)، روانشناسی رفتار جنسی (نظریه‌ها و دیدگاه‌ها)، تهران، روان.
۱۰. کریس هجز، پورنوگرافی غیرعادی؛ آخرین نشانه‌های آخرالزمان فرهنگی آمریکا، سیاحت غرب، سال پنجم، مهر ۱۳۸۸، شماره ۷۵.
۱۱. گیدنز، آنتونی، (۱۳۹۰)، جامعه‌شناسی، ترجمه حسن چاوشیان، چاپ ششم، تهران، نی.
۱۲. متقی فر، غلامرضا، (۱۳۸۸)، درآمدی بر نظام اخلاق جنسی در اسلام، قم، موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره).
۱۳. نانسی دموس، وندی شیلیت، (۱۳۸۸)، ترجمه سمانه مدنی و پریسا پور علمداری، دختران به عفاف روی می‌آورند (این بد نیست که تو خوب باشی)، تهران، دفتر نشر معارف.
۱۴. نراقی، احمد بن محمد بن مهدی، (۱۳۸۹)، معراج السعاده، قم، نشر طوبی محبت.